

Jaroslav Rudiš: V Čechách se za úspěch stydíme, všechno je to tu takové přinasrané

Nedává rozhovory často a dostat se k němu je celkem těžké. O to ale cennější. Žije na cestách mezi Čechami a Německem a vedle psaní se stal také odborníkem na malá česká nádraží. Jeho život je každý den jiná, i přesto ho v Imperialu, kde se na rozhovor scházíme, ohromí, že místní pomazánka je pět let stále stejná. A tak jsme poté, co jsme číšníka vyzpovídali, z čeho zmíněná pomazánka je, začali mluvit o všech těch ostatních věcech, které se za posledních změnily naopak přímo dramaticky.

Kde teď žijete? Zrovna teď? V každém rozhovoru, která poskytnete, je to jinak.

Teď mám zrovna zabalený kufry. Trvalé bydliště mám pořád v podkrkonoší, v Českém ráji, v Lomnici nad Popelkou, kde mám po babičce část domu, kde bydlí moje rodiče. Tam mám svou základnu, ale pohybuji se po celé střední Evropě. Většinou to souvisí s prací. Teď jsem byl například nějakou dobu v Berlíně, protože jsem tam měl práci, na podzim jsem byl ve Stuttgartu, kde jsem dostal stipendium a kde jsme pracovali jsme na takovém kafkovském projektu. Teď to vypadá, že budu v Berlíně nějakou dobu, protože tam doděláváme s jedním kamarádem filmová scénář. Mám pocit, že když chcete být spisovatel, a chcete se tím uživit, tak nemůžete být na jednom místě a čekat, že prodáváte 50 nebo 100 tisíc knih. Musíte to kombinovat ještě s něčím dalším.

Mezi českými autory jste ale jeden z nejprodávanějších.

To bych neřekl. Národní třída se prodávala, v tisících, ne v desetitisících. Nejprodávanější kniha je Alois Nebel, té se prodalo asi 30 tisíc v Čechách a v Německu vyjde už její třetí vydání. Já si vážím každého svého čtenáře, protože v bobě, kdy se dá ten čas utrácet mnohem většíma pitomostma než čtením knížek, je každý čtenář takový malý zázrak.

Někde jste říkal, že úspěch Aloise Nebela nechápete.

My si s Jaromírem myslíme, že jeho úspěch je v tom, že je to obyčejný chlápek. Že je celkem sympatický a je propojený s pohádkou kraje, který nikdo nezná. Jeseníky mají takovou zajímavou tajemnou atmosféru. Ta jejich tajemnost prosákla i do příběhu Aloise. Ale pořád nás to překvapuje. Jesenícko je nádherný kraj, kde se zdánlivě nic neděje, ale pod tou slupkou se odehrávají příběhy z minulosti, které tam jsou k nalezení pořád. Možná je to taky tím, že je to lokální příběh, a tím je vlastně globální. Budou mu rozumět všude, protože je to normální chlap, kterej musí pokořit své demony. Do německého vydání jsem třetinu přepsal, protože se mi nelíbilo, jak jsem to tenkrát napsal. Ani Konec punku v Helsinkách nevyšel v březnu identicky, taky je prokrácenej, jsou tam trochu pozměněné dialogy. Němčina je jediný jazyk, do kterého mohu zasahovat.

V jakém jazyce přemýšlíte?

V češtině. Občas, když jsem delší dobu v Německu, tak se mi to přepne a zdají se mi sny v němčině. Němčinu jsem se naučil docela dobře, píšu v ní rozlhasové hry a scénáře a jsem i za tu dvojjakost velmi vděčný, ale můj primární jazyk je čeština. I když někdy napíšu nějaký nápad německy. Přijde mi zajímavé, jak věci zní v různých jazycích. A v Česku je hrozně těžké uživit se literaturou.

Kdybyste tvořil jen v Čechách, tak se neužíváte?

To asi nejde. Mě živí hodně věci k tomu: psaní článků do německých novin, hry pro rozhlas a tak dále. Bylo by super se uživit v Čechách, ale není to možné. A mně by to možná asi nestačilo. Kafka band třeba je projekt, který Čechy přesahuje. Dělán mezitím spousty drobných dalších věcí. Nedokázal bych napsat každý rok novou knihu.

Jak se tedy uživit psaním?

Kombinovat. Je to jako kdybyste prodával v obchodě. Nemůžete prodávat jen jeden segment knížek nebo jeden druh zboží. Potřebujete mít i ty knihy, které se neprodávají tolik, ale lidé to jednou za čas vyhledávají.

Jaký byl rozdíl mezi přijetím Aloise Nebela českým a německým publikem?

V Německu to bylo všechno takové... větší. Tím, že je ten příběh o českých Němcích, i když ne o Sudetech nebo přímo vyhnání Němců, to velmi dobře zafungovalo, jak komiks, tak film. Předtím jezdili na Jesenícko čeští nebelovští turisté, teď tam jezdí i němečtí. Taková ti, kteří hledají ten Bílý potok.

A jak to vzala kritika?

Recenzenti to vnímají trochu jinak, koukají na to jinýma očima, ne třeba, že vás neznají, ale zajímá je příběh. Film měl v Německu mnohem lepší recenze. Nejlepší recenze dostal ve Francii a Německu, u nás měl pořád někdo strach, jestli tomu někdo bude rozumět. V Německu byla kritika výjimečná a i kritické recenze byly pozitivní. V Německu vidělo Nebela za tři týdny 10 tisíc diváků. Běží to v artových kinech, kde je větší konkurence, ale mělo to neuvěřitelný mediální ozásah, měl jsem spousty rozhovorů a pořád někde mluvím o vlacích a nádražích a tak. Stal se ze mě takový malý odborník na malá česká nádraží. Jsem za reflexi z Německa, Francie nebo Polska strašně vděčný. Jsem rád, že žiju napůl někde jinde, protože tenhle nadhled by mi chyběl. A chybí mnoha lidem tady, určitě kulturním novinářům. Znat svět, dávat věci do souvislostí, spojovat si všechno do jednoho celku, umět jazyky, cestovat, to vše člověka mění. My jsme tak nějak zvláště posedlí sami sebou. Ty kulturní čeští činnovníci se zabírají jen náma, je to takové lokální a přinasraný. Mají to v sobě lidi, kritici i politici. Všechno je to tu takové přinasrané. To v Německu, mám pocit, není.

Vůbec se netajíte tím, že kradete příběhy.

To dělá úplně každý.

No ale málokdo otevřeně používá slova “vykrad” a “ukrad”.

Spíš půjčit. Nebo zachytit. Což je alibismus trochu a ne vždy to asi je úplně fér, já vím, ale někdy jsou ty příběhy prostě tak úžasné, že to nejde jinak. Baví mě vycházet z reálných příběhů. Pár dialogů mých kamarádů je v každé mé knize. Zdeněk Svěrák říká, že nejlepší dialogy se dějí kolem vás, jen je musíte umět chytit. To jsem zkoušel naučit i své studenty na univerzitě v Berlíně. Nemyslím si, že to umí každý, je to něco, co potřebujete rozvíjet.

Alois Nebel má předobraz ve vašem dědovi, že?

Trochu ano. Příběh tedy moc ne, ale to nádraží, jméno a jeho sloužení během války ano. Ale jinak je v tom komiksu také hodně příběhů od Jaromíra. Takový ten Rus, kterého schovávají na půdě je příběh Jaromírova kamaráda. Máničky přinesl taky Jaromír. Já jsem zase rešeržoval ty dějinné věci, hodně jsem zkoumal Jeseníky a hlavní nádraží v Praze. Což mě baví, vystudoval jsem historii a je to můj velký koníček.

To jste to krásně spojil, myslím tedy historii a němčinu.

To bylo spíš zoufalství. Vůbec jsem nevěděl, co mám dělat. Bavilo mě například divadlo, ale netroufl jsem si jako příchozí z toho našeho venkova jít na nějakou uměleckou školu. Ke všemu jsem se dostal nějak intuitivně. Na gymplu jsme měli skvělého češtináře, který nám nejen přibližoval češtinu, ale také to kulturní pozadí.

Kde se to zlomilo? Kdy se z nesebevědomého kluka z venkova stal pan spisovatel?

Bavilo mě psát. Psal jsem jako novinář a v jednu chvíli mě začalo bavit zapisovat, co se děje. A začalo to pár lidí zajímat, včetně Joachima Dvořáka, například. Kdyby nebylo jeho, tak bych Nebe pod Berlínem, což původně vycházelo v novinách jako povídky, nevyšlo. Byl to vlastně Joachimův nápad, abych to vše spojil do většího příběhu. A doteď je to asi moje nejprodávanější knížka. Téměř každý rok se dotiskává. Studenti Erasmu si ji strkají do batohů, když odjíždí do Berlína. Takže bych chtěl vlastně poděkovat projektu Erasmus, protože vím, že spousty těchhle studentů si ji bere jako průvodce, i když už to dávno nesedí. Spíš to teď beru jako moment, kdy mi to prostě jde. Nevím, jestli napíšu ještě nějaký román. Ale asi musím, protože mám se svým německým vydavatelem už podepsanou smlouvu, který koupil takový bylíček mých románů včetně jednoho nedopsaného. Dostal jsem zálohu na knihu, která neexistuje, takže ji musím napsat.

Je už aspoň rozepsaná?

Není. Nemají v ruce vůbec nic. Obrovsky si toho vážím, že takhle důvěřují českému spisovateli. Ty české knihy se v německu prodávají tak nějak trochu, protože je tam obrovská konkurence. Nechci vrátit zálohu, takže ji napíšu.

Takže to bude první kniha, která nejdřív vyjde v němčině?

Já ji asi napíšu česky. Teď mám nápad na jeden německý příběh, ale i tak ji asi napíšu česky. To by možná mohlo fungovat.

Jste taky jeden z mála českých spisovatelů, který figuruje na sociálních sítích. Staráte se o ně vy osobně?

Trošku jsem se to naučil. Trochu mi pomáhá nakladatelství. Jsou spíš neosobní, o EKG, o recenzích, čteních, neglosuji tam svět. Na to nejsem dost pohotový a vtipný.

Tak je to pro vás taky hezký feedback, ne?

Samozřejmě, že když vám lidé píšou, že viděli Nebela, a najdou si vás na Twitteru nebo Facebooku, je to velmi příjemné. Ale jsem překvapený, jak málo autorů v Čechách sociální síť využívá. Ve světě je to úplně normální a v Německu má mnoho autorů Twitter. S fanouškovskou stránkou na Facebooku jsem se naučil trochu pracovat u Aloise Nebela, protože mne z naší marketingové agentury vyzvali, abych psal deník Aloise Nebela. Někdo mi teď říká, že když v Americe podepíšete smlouvu na knihu, tak musíte mít účty na Facebooku a na Twitteru. Chvilku to za vás bude udržovat nakladatelství, ale pak chtějí, abyste se o to starali sami a komunikovali. A když to neděláte, tak nakladateli musíte platit, aby to za vás dělal někdo jiný.

Řekl jste, že abychom dostali mladé od počítačů k literatuře, tak musíme vyjít do ulic, zapojit hudbu a udělat *trochu té show*.

To jsem asi přehnal, že?

To zní jako že si myslíte, že mládež nečte.

Nemyslím si, že je to úplně prohrané. Spíš jsem tím chtěl říct, že literatura je živá věc. To je jedna z věcí, které se snažíme ukázat na EKG v divadle Archa. To má hodně mladé publikum, propojujeme literaturu, hudbu a výtvarné umění. Je to takový kabaret, který děláme už sedm let. Lidé si myslí, že je literatura mrtvá a statická. Kolikrát jsem přišel na nějakou školu a byl jsem první živý spisovatel, kterého tam studenti viděli. Lidé přemýšlejí o literatuře jako o nějakém mrtvém řemesle, vidí spisovatele, jak píšou v nějakých ztracených bytech, otrhaný, chudý. Takhle image v Čechách pořád přežívá. Chudý, rozervaný, na dně, a pak je to nějakým způsobem dobrý. My v Čechách se stydíme za úspěch, stydíme se přiznat, kolik jsme prodali knih. Všichni to okamžitě začnou shazovat.

Protože mít se dobře je podezřelé.

Ano, to je takový stav společnosti. Sedět v té hospodě a stěžovat si je lepší. Nadávat na vnější okolnosti a na někoho něco pořád svádět je pohodlné. To je takové české přežití - pořád na někoho něco házet a být za obět'. Tenhe přístup mě hrozně štve, ale vlastně mi přijde roztomilý.

Protože vy přemýšlíte, jak z toho udělat knihu.

My se pořád zaobíráme sami sebou a pak jsme strašně překvapený, co se děje kolem. Všichni si myslí, že Německo je jedna země a že nás tam nemají rádi. Ale Německo je celý kontinent a je tam několik států a Čechy mají dost rádi. V Německu například nemají vtipy o Češích! Tam to za slovanské národy odnáší Poláci. Každý Němec chce vidět Prahu.

Uvědomujete si, že jste pro dnešní mládež kultovním autorem?

S tímhle bych byl opatrný. Jsem moc rád, že moje knihy mladí lidé čtou a chodí na EKG, ale jestli jsem kultovní, to nevím. O Nebelovi se píše, že je kultovní, O Grandhotelu se říká, že je to kultovní film, ale co to vlastně znamená? Mě to těší, ale úplně nejvíc je, že někoho potkáte a on vám řekne, že četl Grandhotel a jel do Liberce, nebo četl Aloise Nebela a jeden na jesenicko, nebo vezme Nebe pod Berlínem a jede do Berlína.

Na Twitteru se rozjízďela celkem vtipná konverzace, že kdo nečetl nového Rudiše a neříká "cajk", tak není hipster.

Fakt jo? To jsou hejty, ne?

No pár lidí to štvalo.

Cajk se u nás říká roky. To říká můj táta. To není Vandamovo. To se v Liberci říká běžně. Já mám pocit, že je to úplně normální.

Když je Nebel spojen s dědečkem, s kým je spojen Vandam?

To je příběh inspirovaný mým kamarádem, který mi dal pár lekcí o životě. Během jednoho večera mi povídal o svých rvačkách a o tom, jak obstát ve rvačce. A mně ta idea romantického rvače přišla dobrá. Takový ten týpek, který se pere, ale život se s ním pere ještě víc, a zároveň je v tom klukovi něco dobrého. Vandam je velmi kontroverzní postava, která vyvolává emoce. Chtěl jsem po těch posmutnělejších postavách vytvořit něco jiného.

Možná proto vám teď kritici vyčítají, že jste čtivý.

Ano. Což mi přijde absurdní. To je snad předpoklad literatury, ne? Mne nebaví knihy, které se špatně čtou a dělají to záměrně těžké. Myslím, že když tam chybí srozumitelnost, tak je tam něco špatně. A hlavně, já jinak psát neumím. Hrabal, Škvorecký, Kundera - to jsou všechno neuvěřitelně čtivé věci. Vyčítat čtivost je absurdní. Někdy mi předhazují, že Národní třída je pop. Což je tak blbost, protože v populárním románu se řeší jen současnost, ve většině mých knih se pořád řeší minulost.

Přijde mi, že každé své nové postavě přidáte tak nějak trochu koule? Nancy, Vandame - vždycky jsou o trochu bojácnější. Zrcadlí ten vývoj váš život?

Postavy, které se hledají, mě přestaly bavit. Přestalo mě bavit řešení problémů, které vlastně žádnými problémy nejsou. Teď jsem chtěl prostě napsat něco o sídlišti. Už jen vyjet na okraj Prahy je úplně jiný život, než tady žijeme my teď v téhle kavárně.

Měl by Vandam o čem poučit vás?

Dobrá otázka.

Dostal byste před držku?

Určitě.

Za co?

Za to, že se moc vyptávám. Myslel by si, že jsem úplně blbej, protože mě strašně baví ptát se a kecat s lidma. A mít rád lidi. Mě zajímají obyčejně lidské příběhy. Určitě bych za nějaký dotaz dostal přes držku.

Co je pro vás prášek proti smrti?

Zrovna tohle jsem si v příběhu Oleho vymyslel já sám. (smích) V tomhle příběhu Oleho je to Ibuprofen. Což pro mě asi není.

A co pro vás prášek proti smrti je? Metaforicky?

Láska? Ne, to je blbý.... Prášek proti smrti je sauna. Já chodím dvakrát třikrát týdně do sauny a to je určitě to nejlepší, co můžete udělat.